

LADISLAV FUKS

PAN THEODOR MUNDSTOCK

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Na ulicích byli jen lidé, kteří viděli staršího spěchajícího pána ve starém obnošeném kabátě pokrytém prachem se žlutou šesticípou hvězdou, s rukama v kapsách a hlavou předkloněnou.

A nikdo z chodců neměl ani potuchy, co starší spěchající pán s hvězdou na kabátě, pokrytý prachem, už jasně ví:

Že takto podobně jako dnes v Mečířské ulici, musí myslit stále. Že metoda a postup, kdyby myslil podobně jako dnes v Mečířské, by ho zachránily. Že by byl *zachráněn!*

Ta první metodická otázka, která ho na cestě domů, plné naděje a spásy, napadla, ne napadla, nýbrž kterou si metodicky položil, zněla:

Kdo vlastně ten koncentrační tábor vydrží?

A první metodická odpověď, která mu zatanula na mysl, ne zatanula, ale kterou si metodicky dal, zněla:

Ten, kdo jde na to prakticky, postupem, metodou.

Ten, kdo je na vše dokonale, plánovitě, jaksepatří připraven.

Mon se mu pletl pod nohama a byl strašlivě rozrušen.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je z druhé poloviny knihy, kdy se pan Mundstock rozhodne se na koncentrační tábor pečlivě připravit.

Panu Theodoru Mundstockovi přišel dopis od známých, rodiny Šternových, aby k nim přišel na návštěvu. Brzy mají nastoupit do transportu a chtějí Theodora ještě vidět. On je ale nejraději zavřený doma se svou slepičkou a vlastním stínem Monem.

Cestou na úřad se panu Mundstockovi udělalo slabo a omdlel v parku, domů do dovedla paní Kobzová. Na návštěvě u Šternů se dozvěděl, že jejich dceru Frýdu opustil muž kvůli jejímu židovskému původu. Pan Mundstock potom celé rodině vyložil karty a Frýdě řekl, že její truchlení nepotrvá dlouho, aby ji potěšil. Paní Šternové zase slíbil peníze. Na návštěvě se po dlouhé době smál a bylo mu dobře.

Doma ho napadlo, jestli není jasnovidný, a bylo mu z toho úzko. V noci blouznil a bušil do zdi, až vylekal své bytné, manžele Čížkovy. Vzpomínal na léta strávená ve firmě na provazy, kde pracoval, a na to, jak měl schůzku s nehezkou a psychicky narušenou Ruth Krausovou. Až donedávna si s ní ještě dopisoval. Opět měl psychický záchvat a bytní Čížkovi našli na prahu jeho bytu zabitého holuba se zlomenými křídly (v Mundstockových představách to byla slepička).

Pan Mundstock šel na návštěvu ke známému, který ho nechal čekat snad dvě hodiny. Potom spolu mluvili o náboženství a venku pan Mundstock zjistil, že byl na návštěvě ani ne hodinu. Když odnášel holuba zabaleného v hadru, aby ho pohřbil, doběhli ho dva podivní muži a doráželi na něj. Donutili ho holuba pohřbit v jamce vyhloubené patou a Mundstock trpěl, když si představil, že ho potom určitě půjdou vykopat a snědí ho. Muži se ale o Vánocích objevili u něj doma, a dokonce mu přinesli dárek. S někým si ho prý tehdy spleli.

Pan Mundstock pracuje jako metař. Jednou má uklidit velmi znečištěnou ulici, vše by se mu mělo vejít na kárku. Nejdřív je z toho zoufalý, ale potom si uvědomí, že když všechno přerovná a na boky

kárky zavěsí krabice a plechovky, zvládne odvézt vše najednou. Tato zkušenost ho posílí a on si uvědomí, že pokud na to půjde s rozmyslem, mohl by přežít i koncentrační tábor.

Všimá si každého detailu a vše trénuje. Kufr je potřeba nést s kouskem flanelu v ruce, aby se ucho moc nezařezávalo do dlaně. Nejlepší je být oblečený nenápadně a stát uprostřed řady, aby na člověka nedosáhl obušek. Pan Mundstock trénuje i takové věci, jako je hádka nebo vyplivnutí vyražených zubů. Dokonce spí na žehlicím prkně, aby si zvykl na spaní na pryčně. Tvrdé práci a vysokým teplotám pece chce přivyknout u pekaře, nabídl mu, že mu bude chodit pomáhat.

Po atentátu na Heydricha (červen 1942) je vyhlášeno stanné právo. Ženy v domě pana Mundstocka jsou vyděšené, ale pan Mundstock se nebojí, jen řeší, aby jeho kufr vážil přesně 50 kg a bylo by dobré na něj přidělat kolečka. Zanedlouho mu přišel dopis od Šternových, že jsou všichni kromě Šimona povoláni do transportu. Paní Šternová pana Mundstocka prosí, aby dal na Šimona pozor a pomohl mu později, až bude také předvolán, sbalit. Když u pana Mundstocka zazvoní poslíček s oznámením o transportu, je to poprvé, co toto oznámení někdo přijímá s úsměvem.

Když se pan Mundstock blíží k shromaždišti u pražského Veletržního paláce, už zdálky vidí postávat na ulici i Šimona. Pan Mundstock přemítá, zda Šimona poučil o všem, co by mu mohlo pomoci přežít. Jak je zamyšlený, vběhne do silnice a srazí ho velké německé vojenské auto. Pan Theodor Mundstock je na místě mrtvý.

- **téma a motiv**

téma: spásný nápad

motivy: ulice, kabát, hvězda, metoda

- **časoprostor**

prostor: Praha

čas: rok 1942

- **kompoziční výstavba**

Děj se odvíjí chronologicky, román je rozdělený do 21 kapitol.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román s židovskou tematikou

- **vypravěč**

er-forma – vševědoucí vypravěč

- **postava**

pan Theodor Mundstock – muž ve starším věku, Žid, pracovitý, přemýšlivý, ve všem má rád systém, žije sám (komunikuje jen se svým stínem Monem)

rodina Šternových – Mundstockovi známí (otec Otto, matka Klára, jejich děti Frýda a Šimon, hlavou rodiny je babička), všichni litují opuštěnou dceru Frýdu

Šimon – nejmladší člen rodiny, má pana Munstocka rád a on jeho taky

Mon – stín pana Theodora Mundstocka, pan Mundstock si s ním povídá

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vševědoucího vypravěče v er-formě

- **typy promluv**

vypravěčův monolog

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

popisný slohový postup	<i>staršího spěchajícího pána ve starém obnošeném kabátě pokrytém prachem se žlutou šesticípou hvězdou, s rukama v kapsách a hlavou předkloněnou</i>
ustálené slovní spojení	<i>nikdo neměl ani potuchy</i>
archaismus	<i>myslit</i>
věta zvolací	<i>Že by byl zachráněn!</i>
věta tázací, doplňovací	<i>Kdo vlastně ten koncentrační tábor vydrží?</i>

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

podobné větné konstrukce	<i>viděli staršího spěchajícího pána ve starém obnošeném kabátě pokrytém prachem se žlutou šesticípou hvězdou + starší spěchající pán s hvězdou na kabátě, pokrytý prachem; Ten, kdo jde na to prakticky, postupem, metodou. + Ten, kdo je na vše dokonale, plánovitě, jaksepatří připraven.</i>
přirovnání	<i>takto podobně jako dnes v Mečířské ulici</i>

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- česká próza 2. poloviny 20. století
- válečná próza, židovská tematika

60.–70. léta 20. století

Ladislav Fuks (1923, Praha – 1994, Praha)

- vyrostl v Praze
- syn policejního důstojníka
- český spisovatel, prozaik – autor psychologické prózy se zaměřením na druhou světovou válku a holokaust
- pracoval v papírnách v Bělé pod Bezdězem a v Praze, poté ve Státní památkové péči
- homosexuál
- studia filozofie a psychologie
- během studií působil na táborech pro středoškoláky jako vychovatel
- komunista
- sňatek s Italkou, poté utekl → blázelec
- samotář

rysy díla: prostupování reálných událostí sny, iluzemi a halucinacemi ztvárňujícími lidské nitro zdeformované úzkostí nebo fixní ideou

- jeho tvorba je silně poznamenána válečnou a židovskou problematikou, konfliktem bezbranného lidství s násilím a zlem

Mí černovlasí bratři – osudy pěti gymnazistů během války

Návrat z žitného pole – o emigraci

Vévodkyně a kuchařka – silně autobiografický historický román – jeho poslední dílo

Smrt morčete – sbírka deseti povídek, odlišné prozaické typy jako např. „humoresky“, všechny důležité Fuksovy kratší prózy

Spalovač mrtvol – zřejmě neznámější (zfilmovaná) hororová novela, o zaměstnanci krematoria, který chtěl odstranit členy své rodiny

- **literární / obecně kulturní kontext**

Arnošt Lustig (1926–2011)

- prozaik, židovská tematika, prošel si koncentračními tábory

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou: psáno podle skutečné události z roku 1943 v Itálii. Tehdy byla skupina zajatých bohatých židovských podnikatelů s americkými pasy podvedena, ožebračena a potom dopravena do plynových komor.

Ota Pavel (1930–1973)

- prozaik a novinář, mládí prožil v Buštěhradu, kam se rodina z existenčních a rasových důvodů přestěhovala

Smrt krásných srnců: zachycuje soubor příběhů z autorova rodinného prostředí

Jak jsem pokal ryby: vydáno posmrtně, většina děje se týká rybaření; vypovídá o autorově vztahu k rybám, řekám a přírodě

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Pan Theodor Mundstock – označení a jméno hlavního hrdiny.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Téma holocaustu už aktuální není. V knize je přítomné i téma samoty a odcizení – tato témata aktuální jsou.

- **pravděpodobný adresát:**

Čtenář se zájmem o 2. sv. válku, holocaust, židovství apod.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Jedná se o první autorův román, vyšel v roce 1963.

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

V roce 1985 vznikla polská adaptace knihy, není známá (<https://www.csfd.cz/film/96073-kartka-z-podrozy/recenze/>).

- **určení smyslu díla:**

I v kritických, vypjatých situacích může člověk fungovat a nějakým způsobem přežívat, nalézt si na každé situaci něco pozitivního.